

De keizer-koster-mentaliteit

Column Joren Vermeersch 14 december 2020

Jozef II.

In de dagen van Mozart en Haydn werden wij geregeerd door een vorst die meende het beste met ons voor te hebben. Volgens de Habsburgse traditie van toen was het principe: *'Tout pour le peuple, rien par le peuple.'* Het klootjesvolk was te dom om te beseffen waar het nood aan had. Alleen een autocraat met kennis van zaken en niets dan goede bedoelingen kon het volk leiden naar een stralende toekomst.

De naam van die vorst was Jozef II, de bij de gratie Gods verkozen keizer van het Heilige Roomse Rijk. De man ging de geschiedenis in als de ergste regelneef die ooit de plak over

ons zwaaide. Geen enkel detail ontsnapte aan zijn alziend oog. Op een dag trok hij incognito naar het vissersgehucht De Panne. Als een groene jongen *avant la lettre* decreteerde hij daar aan de verbaasde vissers dat ze de mazen van hun netten moesten vergroten tot minimaal '*vijf volle zeeliedenduymen groot*'. Helemaal te gek werd het toen hij zich ging bemoeien met een instituut dat al sinds de vroege middeleeuwen populair was: de dorpskermis. Per keizerlijk edict moesten die plots allemaal op dezelfde dag plaatsvinden. Gedaan met de helft van het jaar schranzen en zuipen.

Jozef II bemoeide zich nergens zo hard mee als met de eredienst. Zelfs de lengte van de gewaden en van de doopkaarsen legde hij netjes vast in wetten en decreten. Dat leverde hem de wrok op van de Kerk en de spot van intellectueel Europa. Koning Frederik II van Pruisen, pennenvriend van Voltaire, noemde hem schertsend '*mon frère le sacristain*'. Meteen was de bijnaam van Jozef II geboren: de 'keizer-koster'. Het etiket zou aan hem blijven kleven.

De vijftien gelukkigen die met kerst naar de kathedraal van Antwerpen mogen afzakken, zullen elk over 533 vierkante meter beschikken

Vandaag beleven onze contreien een nieuwe opstoot van de keizer-koster-mentaliteit. Op alle bestuursniveaus worden maatregelen getroffen die even draconisch als detaillistisch zijn. Denk aan het illustere toiletverbod, dat het schopte tot op de voorpagina van *The Washington Post*. Maar denk vooral aan de vele oekazen van de Antwerpse tsarina, provinciegouverneur Cathy Berx. In haar onmetelijke wijsheid sloeg zij de traditie van het driekoningenzingen in de ban. Opvallend, want de groepjes die van deur tot deur gaan bestaan uit slechts drie kinderen. Dat is minder dan vier, het maximale aantal dat zich samen mag bewegen over de wegen van het rijk, zo werd verordonneerd per ministerieel besluit.

Zelfs de liberalen ontpoppen zich dezer dagen tot keizer-kosters. Door een speling van het politieke lot belandde de Kortrijkse liberaal Vincent Van Quickenborne op de post van Justitie. Nu mag hij zich buigen over de favoriete hobby van Jozef II: de mis reguleren. Eerst werd die door minister Van Quickenborne integraal verboden. Daarmee kwam een oude liberale droom uit, al was het maar voor even. Toen de Raad van State erop wees dat dit ongrondwettelijk was, verordonneerde de minister in al zijn welwillendheid dat er voortaan exact vijftien mensen naar de mis mogen.

Geen elf, dertien of zestien dus. Neen: vijftien. Niet meer, maar ook niet minder. Daarmee toont de minister zich zeer bekommerd om het lot van de gelovige kudde. De vijftien gelukkigen die met Kerstmis naar de kathedraal van Antwerpen mogen afzakken, zullen door zijn wijze ingreep elk maar liefst 533 vierkante meter ter beschikking hebben. Wat een weelde, wat een generositeit, te weten dat er onderdanen zijn die zich met dertig of meer moeten proppen in een lijnbus van twaalf meter op drie, alleen maar om op hun werk te raken.

Het idee om dat te gaan vastpinnen op één exact cijfertje, uniform geldend voor alle gebedshuizen over het hele land, is maniakaal. Alsof je de majestueuze Sint-Baafskathedraal van Gent kunt vergelijken met een kleine achterkamermoskee in de Brugse Poort. Waarom laat je de lokale brandweer niet gewoon vaststellen hoeveel mensen er veilig

in een bepaalde kerk, moskee of synagoge kunnen? Tenslotte is er maar één coronaregel werkelijk van levensbelang: afstand houden.

De regeldrift van Jozef II veroorzaakte in 1789 de eerste nationale opstand sinds de doortocht van de wrede vorst Filips II en zijn bloedhond Alva. Met de staart tussen de benen vluchtten de Habsburgers het land uit. Vandaag is Jozef II een curiosum in onze lange politieke geschiedenis, een schertsfiguur. Ziedaar de prijs die de eigenzinnige vorst betaalde voor zijn vele vermanende vingers. Het is een fout die onze politieke klasse beter niet opnieuw maakt.

Joren Vermeersch is jurist, historicus en auteur. Hij is eerste opvolger voor de N-VA voor de Kamer, West-Vlaanderen, en schrijft in eigen naam.